

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מד.

עין משפט
נר מצוה

יב א מ״י פ״ז מהל' לולב
הלכה זו יח סמוג עשין
מד טוש״ע א״ח ס״י תרנח
סעיף ב:
יג ב מ״י שס הלכה כב:

רבינו חננאל

מרת'ה כל העם מוֹלִידִים
 לוֹא לְיִרְחָאן לְכַסֵּם וּמִשְׁנֵה
 אַחֲרָת לֵךְ הָעַם לֵךְ
 הַבֵּית, וְאִיקְוֹמָאן לְהוּא הַזֶּה
 בְּהַר הַבֵּית בִּזְמַן
 שְׂבִיבַת הַמֶּקֶדֶשׁ [קִיָּץ]
 וְהָא דִּתְנָן בְּכַסְכֵּם בִּזְמַן
 הַזֶּה, וְדִרְנֵנָה לֵךְ הַתְּרִיזוּ
 בְּזִמְנָא בֵּית הַמֶּקֶדֶשׁ, וְהָא
 רִתְנָן בְּהַר הַבֵּית בְּמִקְדָּשִׁי,
 וְהָא דִּתְנָן בְּכַסְכֵּם בְּבִלְבִּיל
 זֹלָתִי יְרוּשָׁלַיִם, מִי
 בִּשְׂמַר מִדִּינִי. וְעַל הַזֶּה
 בְּהַמֶּקֶדֶשׁ קִרְיָתָא, וְעַל הַזֶּה
 כִּסְסֵךְ לִשְׁמִעוּתָא
 יְלֵמֵן, כִּי אִלּוּ שְׂרָא שְׁחָל
 יִסֵּךְ שְׂבִיעִי לֵךְ עֶרְבָה
 שְׂבִיעִי, בְּזִמְנָא לֵךְ תִּקְבְּעוּ
 הַשָּׁבָט, בְּזִמְנָא כְּגֹוֹן יְמִינִי
 הַשְּׂמֹר. יְרוּשָׁלַיִם ר' מִימִן
 מִקְדָּשִׁי אֶלְיָא דְּמַחְשְׁבִין
 הַיָּבֹן עֲדֻכְתֹּן כִּי הֵיכִל
 וְלֹא תַעֲבֹדֵן לֹא תִקְעֵתָא
 וְלֹא עֲרֵבְתָא שְׂבִיעִי. וְהָא
 תִּתְקֵן, עֲבֹדֵן תִּתְקֵן
 שְׂבִיעִי וְלֹא תַעֲבֹדֵן עֶרְבָה
 שְׂבִיעִי. אִמֹר לֵךְ אֵלַי
 לְרַבָּא שֵׁן אֵלֶּךְ
 וְעִבְרִינָא לֵךְ זִכֹּר לְמִקְדָּשִׁי,
 שְׂמָא שְׂבִיעִי עֶרְבָה דִּיא
 תִּתְקֵן, וְאִסְכִּיל עֲבֹדֵן דִּיא
 לֵךְ עֵקֶר מִן הַתְּרִיזוּ
 [בְּגִבְבוּלֵיךְ עֲבֹדֵן לֵךְ זִכֹּר
 לְמִקְדָּשִׁי, עֶרְבָה לִדְלִית
 לֵךְ עֵקֶר מִן הַתְּרִיזוּ]
 עֲצֻמָּה בְּבִלְבִּיל לֵךְ בְּכַסְכֵּם
 לֵךְ זִכֹּר לְמִקְדָּשִׁי. אִמֹר ר'
 לֵךְ תִּתְנִינֵי שְׂבִיעִי מִמִּין
 בְּנִסְכֵּיךְ בְּלֵךְ הָאֵלֹהִם וְלִמְבֹחַ,
 כְּשִׁמְקִיפִין אֶלְיָא הַמּוֹבָח,
 לֵךְ לִצְאָת עִיבְרָה. אִמֹר
 דִּיא ר' יִתְנֹון מִי אִמִּי
 בְּנִסְתֵּלֵךְ לְמֹאם בִּזְמַן. מִי
 שְׁהוּ מִימִין שְׂבִיעִי
 עֲפֻמִּים לְבִלְבִּיל הִיֵּךְ אֵלֶּךְ
 כְּשֵׁר אִמֹר ר'
 אֵלְעוּרָא בְּרַאשׁ שְׁמִיעוּתָא,
 מִי אִמֹר בְּבִלְי מִמִּין
 לְמֹאם בְּמִימִינִי, מִי שְׂכִין
 בְּשִׁמְעוּתָא בִּזְמַן קִיָּסֵף לֵךְ
 כְּהִינֵם בְּעֵלֵי מִמִּין לִזְוִקָה
 עַל הַמּוֹבָח, שְׂמִיעֵרָה
 אֵלְיוֹן לֵךְ כְּשֵׁר, שְׂמִיעֵרָה
 הַמּוֹבָח, [פִּירוּשׁ תִּמְיִין,
 לְזֹמֶר הַתְּרִיזוּ]
 הַתְּמִינִים מִן קִיָּסֵף אֵלֶּךְ
 עַל הַמּוֹבָח. אִמֹר ר'
 יִנְסִיךְ הַמִּים לְהַכֵּה לְמִשְׁנֵה
 מִסְטִי. יְרוּשָׁלַיִם עֶרְבָה
 [הַלְכָה לְמִשְׁנֵה מִסְטִי] וְעֶרְבָה
 נֶאֱכָא אֲשׁוּל אֵלֶּךְ עֶרְבָה
 מִן הַתְּרִיזוּ. מִי אֵלֶּךְ הַמִּים
 [הַלְכָה לְמִשְׁנֵה מִסְטִי אֵלֶּךְ]
 כִּרְקִיבָא דֶּאֱמֵר [בְּשִׁנִּי]
 וְנִסְחִיכֵם כְּשִׁמְעֵי
 שְׂבִיעִי בְּמִשְׁטָט, מִי
 יוֹד מִי, מִי. מִכָּאן
 מִן הַתְּרִיזוּ. מִי אֵלֶּךְ הַמִּים
 אֵלְיָמֵךְ ר' יִתְנֹון אִמֹר עֶרְבָה
 לִי נְבִיאִים הִיֵּךְ אֵלֶּךְ
 הַתְּרִיזוּ הָרֹוּ אוֹתָהּ [נִיָּא
 אוֹתָם] לְעִשׂוֹת כִּי ר'
 יִהְיֶשֶׁב כִּי לִי אֵלֶּךְ
 מִנְּהָ נְבִיאִים הִיֵּךְ, לִזְמֹר
 בְּלֵךְ הַתְּרִיזוּ. [נִיָּא:
 בְּלֵךְ הָרֹוּהָ אֵלְיָא לִי תִתְקֵן].
 וְאִקְסִינָא אֵלֶּךְ יוֹא אִמֹר
 ר' יִתְנֹון הַלְכָה לְמִשְׁנֵה
 מִסְטִי, מִי רִיכֹו שְׂמִיעֵרָה
 לְמִשְׁנֵה, מִי אֲשִׁירָה
 הָרֹוהָ נְבִיאִים וְתִקְוָנִים,
 וְהִלָּא מְהֻקְנֵת עֲדֻמֹּת
 וְהִלָּא, וּפְרִיקָה חֲכִי נִמִּי, מִי
 שְׂכָחוּ וְחֹרֵר הַנְּבִיאִים
 לְעִשׂוֹת לִי לְעִשׂוֹת לִי לְעִשׂוֹת לִי

אמרי ידריהו נביא לא דחי. ל"ק מילי משופר דכפרישנא לעיל: **כהנים** בעלי מושים. ה"ה דהוה מזי למימר ופרועי ראש דמרווייהו אסירי אזי לאו משום ערבה דתמן פ"ק דכלים (מ"ט) בין האולם ולמזבח מקודש הימנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם:

אמר ליה ר' יוחנן מי אמרה סלקא דעתיה דה"ק מי אמרה שהיא חוצה לדאורייתא ואתיא ודחיא מעלות דרבנן דלמא רבנן היא דלא דחינן מעלות דרבנן משום תמנתא דרבנן וכלך פריך ר' אליהו אמרה ומשיני מי אמרש שהיא בנטיילה דלמא בזקיפה וכיון דאין מקיפין את המוצה ולא צעי אלא זקיפה בעלמא אחד זוקף ע"י כוון א"י בעלי מומין אפשר להו לזקוף בשאר ירכות ולא יכנסו צין האולם ולמוצה ואפי' תימצי לומר בנטיילה כדאסרינן לעיל דאורייתא צ"ל בזקיפה מי אמרה צבעלי מומין דלמא אין הלכה למשה מסיני אלא בתמימין הראוין לעבודה כמו שאין הלכה למשה מסיני צורים אלא צבהנים דבהא מודית מדלא אמרת וזיס נכנסין ולפי שטתה זו דפרי' דמעלה דרבנן היא קשה לאבא שאול דליק' (לעיל ד.ה.) ערבש של מוצה מדכתיב ערבי ארצו צבהנים דלמא אפי' ישראל כמו ערבי דלולב וי"ל דשמא הקפת מוצה צבהנים ושאר ישראל צעורה בלא הקפה: **והאמר ר' יוחנן דרבנן אמרי דר' יהודה** ד"א. רב כהנא מתלמידי דרב היה ומבבל ברח לא"י לפני ר' יוחנן מחמת מדעין דאמרין פרק בתרא דבב"ק (דף קפ. וספ.) והוארן לו ר' יוחנן ללמה ספקית ואמר יוחנן לבני א"י סבור הייתי שהתורה שלכם שלא גליתם מארצכם לא היה לכם טירוף הדעת אבל ראיתי שהיא של בני בבל שאט"פ שגלו עמדה להם חכמת החרש והמסגר שגלו עם יכניה דכתיב הכל גבורים עושי במלחמה ותיניו צבדר עולם ובי מה גבורה עושים בני אדם המתוים בשלשלות של ברזל אלא שהיו גבורים במלחמתה של תורה אלמא לר' יוחנן לא נשתכחה תורה בגלות בבל כך פ' בקונטרס והקשה רבינו תם אטו מי לא אשכחן פ' הצינו (פמ"ג קד. וספ.) גבי מנאפ' ש' כסחוס וחזרו ויסדוס ואלא פריך הכי ועוד אטו משום דהם בני תורה א"א שישתכחו תורת ערבה ורבינו מנחאל גרס דלטון אמר דלהון היא ומפרש רבינו תם שהיה ר' יוחנן אומר לתלמידיו שהיו לפניו מבבל אחד משלכם אומר דהוא היא משלכם היא ערבה כלומר שהיא דלתלמידים שצבבל וכן מ"ח שצבבל צעה דמיירי לבני א"י ור' יהושע בן צורה חזרו והשתא ינחא דפריך הכא תא נמי ינחא אפי' פרק הגמרש (שינון דף זוזרק (ספ דף עח.) גבי כנסי שטר חוב דר' חייא ובינו עלו מבבל דאמרין מבבל כמותו אומר דאתיא אפי' כר' ר' יוחנן ראש ישיבה דמוכח בהגהל חזקיה רבו ואע"ג דאשכחן בהקומץ צביסא וגגע טבול יוס צבחת מהן מהו י"ת ינחא דלתלמידיו שצבבל היה אומר: אבא הלן תלת מילין סלקון מן גבזיו: כאן

לדידהו נמיאל דחי. שלא לעשות ישראל אגודות אגודות ונראה כשמי תורות דלדידן לא דחי לולב שבת: בגבולין. מוליכין לבית הכנסת וכולהו בזמן הבית דהוו כולהו בארץ וסומכים להיום "ד" ויודעים אימת הוקבע החדש אבל עתה משאכר בית המקדש אין לולב דוחה שבת אפי' לבני ח"י": דלא עבדינן לא שבת. אבל יום אחד מיהא עבדינן כדאמרין לקמן (עמוד ב) ב"ר א בר לרזק והוא היה לאחר חורבן שהיה ר' לרזק אביו בימי ר' יוחנן בן זכאי ובימי ר'א ור' יהושע ור'ג היה כדאמרין בבכורות (ד' לו.) כלום חלקנו בין חזר לעם הארץ והוא היה השאל: למאן. אליבא דמאן קאמר ערבה דרבנן. עיקר. יום אחד מיהא יש לו שורש אבל ערבה אין לה שום שורש מן התורה בגבולין: הכנים בעלי מומין. אף הם דוחקים ונכנסין להקיף ברגליהם וערבה גידם וא"ל להקיף שלא יכנסו בין האולם למזבח וכל השנה אסורים ליכנס שם כדאמרין משמחת כלים צנפס ר'אשון: מי אמרה. השתא ס"ד

דה"ק מי אמרה שהיא חוצה וקאמר
 ללאת זה די חוצה ולהכי פריך מאן
 אמרה בתמיה: מי אמרה **בטוילה**.
 ותהא חוצה כהניס דקאמר ללאת:
דלמא בוקיפה. וכנה אחד וזקפה ע"י
 הכל ואין חוצה על כולם: **יסוד**
נביאים הוא. תקנת נביאים אחרונים
 חגי זכריה ומלאכי שהיו ממתקני
 תקנות ישראל בצאשי כנסת הגדולה:
מנהג. הנהיגו את העם ולא תקנו
 להם ונפקא מינה ללא צעירי דרכה
 לדינא למימר וזונו דאפילו בכלל לא
 תסור לימא: ומי א"ר יוחנן. יסוד
 נביאים היא והא הלכה למשה מסיני
 היא: **שכחום**. בגלות צבל שכתב את
 התורה והאמות מתקנת וזו נכחה
 לגמרי: וחזרו. נביאים אחרונים:
ויסודום. ע"פ הדבור: והא"ר יוחנן
דלכון אחרי דלחון היא. רב כהנא
 היה מתלמידי רב והיה חריף מאד
 וברח ללאי לפני ר' יוחנן מחמת
 מרדכי ^(א) שהרג לאדם אחד. כדאמרין
 בפרק בתרא דר"ק ^(ב) (ד. קפ). והולך
 לו ר' יוחנן לבבא ספיקות והיה
 אומר ר' יוחנן לנבי א"י סבור הייתי
 שתורה שלכם שלא גליתם מארצכם
 ולא היה לכם טירוף הדעת אבל
 ראיתי שהיא של בני צבל שאע"פ
 שגלו עמדה להם חכמת החרש
 והמסגר שגלו עם יכניה כדכתיב
 (מ"ב ד) הכל גבורים עושי מלחמה
 ותניא צבדר עולם וכי מה גבורה
 עושיין צדי דאם הנתונין כגלשלות
 של ברזל אלף שגזריה היו בתלחמתה
 של תורה אלמא ס"ל לר' יוחנן דלא

לחלמידי'ם שחא"י כדאשכחן לקמן (דף מח.) רב חי'א בר רב (אש"י)
לוי שהיה מא"י דלחמ' מדליקין זה את הנר איירי לבני צבל וכן
ספיר דרבי יוחנן אד"ר יוחנן דלחמ' יסוד נביאים ודלחון היא משמח
(פד:) אמתי' דלילד יעשה טלנו הימנה ויחזור וימננו לו דלחמ' ודלחון
זה ור' יוחנן אמר אפי' תימא רבי דילכון אמרי שאני הכא הואיל ו
לעיל בצוק פ"ק (דף כ.) וחוקיה בנו של ר' חי'א היה וא"ל ר' יוחנן
וקשה והלא חוקיה רבו של ר' יוחנן היה כדמוכח פירק אלו קשרים (ש
במלא "ב"ק דף קק.) וזון גדול היה דמסרחו ליה בגיני' וסתמא לא
רעה (מנחות דף כב:) וחס' דכשעלה רב כהנא אשכחינהו לבני ר' חי'א דלח
צבא פמית' עלה וחס' דבמי חוקיה ואחא צימ' ר' יוחנן כשאל ממנו
ר' יוחנן דלכון אמרי אפי' תימא ר' ודכוותיה אשכח' פ' אין מעמידין

מסורת הש"ס

(א) [לעיל מג.], (ב) [כחובות]
 סח: לה: ב"ק לה: ב"מ טו:
 קי: ב"ב קטג: (ג) [לעיל
 לה.], (ד) לעיל לה: ע"ש
 תענית ג: מו"ק ג: [נבחים
 קי:], (ה) [שבת מז. מו"ק
 ג: קדושין לט. חולין כא.],
 (ו) ב"ק קיז: (ז) בס"א:
 וסמוכים לב"ד, (ח) רש"ל,

תורה אור השלם

1. וּלְקַחְתֶּם לָכֵם בָּיִם
הָרִאשׁוֹן פִּרֵּי עֵץ הָעֵדֶר
בַּת תְּמָרִים וְעֵנָף וְחֵלֶב
עֵצֶיב וְעֵרֵב יָחַל
וּשְׂמַתְּמֶם לִפְנֵי יי
אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:
וַיִּקְרָא כֵּן מ
2. אָדָם דְּנִיאל דַּן שְׁמֵה
בִּשְׁטָאֲצֵר אֲשֶׁתּוֹמָם
כְּשֶׁעָבַד חֲדָה וְרֵעִינִה
יִבְחֻלְנָה עֲנָה מִלֵּכָא
וְאָמַר בִּלְטָאֲצֵר חֲלֵמָא
וּפִשְׁאֵר אַל יִבְחֹלֶךְ עֲנָה
בִּלְטָאֲצֵר וְאָמַר מִרָה
חֲלֵמָא לִשְׂאֻן מִפְּרִי
עֵדֶר: דְּנִיאל דַּן טו

הגהות הב"ח

(ח) גמ' ח"ל חז"י לרבה
מאי שגא:

גליון הש"ס

גמ' שבחום וחזרו ויסדום.
שבת דף קד ע"א מגילה דף
ג ע"א:

מוסף רש"י

[illegible]

(א) ז"ל דילכון אמר וכ"כ התוס' להדיא כאן בד"ה והא בשם רבינו דגרס דילכון אמר.

לחקן, ונתקיימה יסוד נביאים. נתברר כי דברי ר' יוחנן שאמר יסוד נביאים היא, כלומר יסודו נביאים כי היא הלכה למשה מסיני קאמר. איני והאמר ר' יוחנן לחזקיה בנו של ר' חייא שהוא רב כהנא החכם שלכם שהוא בבלי אמר, דילוח היא. פי' החכם שלכם אמר לי כי ערובה מדרבנן היא ואינה לא יסוד נביאים ולא הלכה. ושננית לא קשיא

(ב"ק ק"ז:).